

A homeopátia magyarországi története

A homeopátia európai megalkotójáról és rendszerbe foglalójáról – Hahnemannról – viszonylag sokan tudnak, illetve hallottak már azok is, akik nem kifejezetten e gyógymód elkötelezett hívei. De kik is voltak azok a magyar orvosok, akik ezt a módszert alkalmazták gyógyító munkájuk során, Hahnemann tanainak – az Organonnak – megjelenése után alig néhány évvel?

DR. VÁRADI HORTENZIA
homeopata orvos

Magyarországon a homeopátia az 1820-as évekre vált ismertté. Nevét hasonszenvnek, hasonszenvészetnek vagy szelíd gyógymódnak fordították. Ebben az időben egyre több praktizáló orvos tért át a homeopátia gyakorlására.

Az első homeopata nemzedék tagja volt Almási Balogh Pál – Széchenyi és Kossuth házi-orvosa – Attomyr József, Bakody József, Forgó György.

Az 1930-as években ismerkedett meg a homeopátiával Argenti Döme váci orvos, Haussmann Ferenc, Vezekényi Horner István, a gyöngyösi kórház alapítója, Ivanovich András, Moszkovich Mór. Szintén ebben az évben fordította le, és adta ki magyar nyelven Bugát Pál és Horváth József Hahnemann Organon című művének 4. kiadását.

A fent említett generációnak a XIX. század első évtizedeiben még lehetősége nyílt személyesen is találkozni Hahnemannal.

Bár korábban, 1819-ben a Habsburg Birodalom területén hivatalosan betiltották a homeopátiát, a törvényt nem tartották be szigorúan. Így társadalmi téren gyorsan és széles körben terjedt el az új „szelíd” gyógymód, mely térhódítását különösen a magyar arisztokrácia támogatásának köszönhetette. Az 1831-es kolerajárvány idején a homeopáták – pl. Bakodi József – olyan jó eredményeket értek el a gyógyításban, hogy e gyógymód egyre nagyobb ismertségre tett szert. A korabeli adatok szerint 1263 kolerás betegből 1188 személyt gyógyítottak meg homeopátia segítségével, míg a hagyományosan kezelt betegek 90%-a belehalt a kórba.

Az 1820–30–40-es években a magyarországi nagyvárosokban több magánalapítású homeopátiás egészségügyi intézmény nyílt.

Az első közülük a nagyváradi homeopátiás lelkibeteg-gondozó az 1820-as évektől elejétől működött, Sztaroveszky doktor vezetésével. A 30-as évek folyamán sorra nyíltak hazánkban a homeopátiás kórházak, 1833-ban Kőszegen, 1838-ban Gyöngyösön, majd Győrben és Miskolcon is. Mivel az orvosok száma növekedett, így 1845-ben felmerült egy homeopata orvosi egyesület megalapításának terve. 1848-ban a Batthyány-kormány homeopata professzort nevezett ki és az egyetemi oktatás tanmenetébe iktatta a homeopátiát. Sajnos a kezdeményezés rövid életűnek bizonyult, mivel az 1848–49-es szabadságharc leverése után Habsburg-ellenes mozgalomnak tekintették a hasonszenvi gyógyászatot és a kiegyezésig gyakorlását ismét betiltották.

Az 1860–70-es években Magyarországot a homeopátia fellelőjének tekintették. A kiegyezés után a társadalmi mozgalmak újraindulásával 1865. december 28-án, a Magyar Tudományos Akadémián tizenöt orvos megalapította a Magyar Hasonszenvi Orvosegyletet. Elnöke Almási Balogh Pál lett, alelnöke Argenti Döme, első titkára pedig Szontagh Ábrahám. Rendes tagjai közé csak orvosi diplomával rendelkező homeopátákat vettek fel. Az egyik fontos célkitűzése volt ingyenes járóbeteg-rendelő létesítése Pesten, mely 1867-ben valósult meg Szontagh Ábrahám és Wurda Sándor vezetésével.

A homeopátia intézményének nagy előrelépése, hogy 1866-ban megnyílt az első „hasonszenvi” kórház Pesten, a Bethesda, amelyet a pesti német református gyülekezet tartott fenn. Egyik létrehozója és főorvosa Bakody Tivadar volt, aki a homeopátia magyarországi történetének egyik legmeghatározóbb egyénisége volt a XIX. század végén. Az általa alapított intézmény volt a mai Bethesda Gyermekkórház jogelődje. 1870-ben megnyílt a második

magánalapítású homeopátiás kórház Pesten, az Elisabethinum. A kórház fővédnökségét Erzsébet királyné vállalta, róla kapta a nevet az intézmény. Főorvosa Haussmann Ferenc, majd halála után fia, Lóránt lett.

Az 1871-es esztendő a magyarországi homeopátia szempontjából kiemelkedő jelentőségű volt. Megalakult a pesti egyetem orvosi karán az első, majd 1873-ban a második homeopátiás tanszék. Ellentmondásos módon az országgyűlés támogatta, az orvosi fakultás azonban ellenezte a tanszékek létrehozását. Az egyik intézetét, mely a tudományos kutatásokra szakosodott, Haussmann Ferenc vezette, azonban 1876-ban, halála után megszűnt. A másik tanszéket Bakody Tivadar vezette, melynek a homeopátiás terápia gyakorlata volt a profilja. A tanszék 1906-ig képezett homeopata orvosokat, bár hallgatószámuk száma viszonylag kevés volt, mely részben az orvostársadalom negatív megítélésének, részben a csekély érdeklődésnek volt köszönhető.

Ezekben az évtizedekben a fővárosban több homeopátiás készítményeket forgalmazó patika működött. Országszerte egyre több patikában alakult hasonszenvi részleg, és létrejött néhány kizárólag homeopátiás gyógyszertár. Ezek közül Jármay Gusztáv alapította Pesten az elsőt és legismertebbet 1858-ban, az Oroszlán nevet viselő hagyományos patikája mellett. A homeopátiás gyógyítás elterjedése a laikusok körében felkeltette az igényt házi és úti patikák összeállítására. Valamennyi homeopátiás gyógyszertár árusított házi és úti patikákat, amelyeket a legnépszerűbb laikusoknak szóló könyvek útmutatásaihoz igazodva állítottak össze. Így volt például Argenti-féle, Balogh-féle, Müller-féle házipatika.

1874-ben a fővárosi közkórházában, a Szent Rókus Kórházban megnyílt egy hasonszenvi osztály, mely hetven ágygal működött. Az osztályvezető főorvos ugyancsak Bakody Tivadar lett. Ez az osztály 1885-ben átkerült az akkor elkészült Új Kórházba, amely később a Szent István Kórház nevet kapta.

A társadalmi érdeklődés a homeopátiás gyógymód iránt a XIX. század végére csökkent, amikor az akadémikus orvoslás több, látványos tudományos eredményt hozott. A homeopátia terén viszont ez idő tájt nem következett be nagy előrelépés. Ez a folyamat annak is köszönhető, hogy az 1900-as évek elején a régi homeopata nemzedék nagyjai sorra elhunytak. 1902-ben Szontagh Ábrahám, 1906-ban az

Elisabethinum élén álló Sulkovszky József, 1907-ben pedig Balogh Tihamér. Mindennek következtében az imént említett intézmények nagy részében megszűnt a homeopátiás gyógyítás, egyre kevesebb homeopata orvos praktizált, a laikus érdeklődés is csökkent.

A homeopátia ügyét az erdélyi születésű Schimert Gusztáv (1877–1955) élesztette újjá, aki 1909-ben költözött vissza Németországból Magyarországra. Schimert orvosként részt vett az első világháborúban, majd 1918 végén felkérték az Elisabethinum igazgató főorvosi állására. Az intézet homeopátiás osztályát is ő vezette 1944-ig. Gyógyító tevékenységébe orvos fiát is bevonta, köztük a legismertebb személyiség Szentágothai János anatómus professzor; a Magyar Tudományos Akadémia volt elnöke, aki otthon homeopátiás szerekkel gyógyította családját. A kórház és a homeopátia ügyének rehabilitációját a Tanácsköztársaság kettétörte, az intézmény működése is veszélybe került. Végül 1921-től a Hangya Szövetkezet és az Országos Központi Hitelszövetkezet bérleményeként működhetett tovább, ahol az alapító okirattal összhangban fenntartottak egy 10–12 ágyból álló homeopátiás részleget, melynek neve Szövetkezetek Erzsébet Kórháza lett. Ezt az osztályt vezette Schimert Gusztáv, valamint járóbeteg-rendelést tartott tüdőbetegek számára.

A homeopátia iránti érdeklődés Magyarországon az 1920-as években éledt fel újra. A magyar homeopáták elsősorban német szaklapokban publikáltak, de megjelent néhány magyar nyelvű kiadvány is. Közöttük a legfigyelemreméltóbb Schimert Gusztáv: *Allopatia-Homöopathia, Homöotherapie a modern tudományos kutatás megvilágításában* című könyve (Budapest, 1930).

Schimert fiatal kollégákkal vette körül magát, köztük volt Marittai Sándor, Munkássy Ferenc, Nádoszi Ferenc. Többek között az ő segítségével sikerült a Nemzetközi Homeopátiás Orvosi Liga X. kongresszusát Budapesten megtartani 1935. augusztus 19–25. között. Az eseményeknek a Gellért Szálló és a Lloyd-palota adott otthont. A kongresszusra huszonkét országból közel százötven homeopata orvos érkezett.

A II. világháború alatt és után a magyar homeopata orvosok többsége külföldre távozott.

1948-tól a hanyatlás évei következtek a homeopátia történetében, mivel más alternatív gyógymódokkal együtt „kapitalista”, nem kívánatos módszerré nyilvánították. 1950-ben a patikák államosításával és a homeopátiás gyógyszerkészlet egybegyűjtésével a működés gyakorlatilag lehetetlenné vált.

Nem voltak orvosok, nem volt orvosképzés, és a homeopátiás gyógyszerekhez is csak nagy nehézségek árán lehetett hozzájutni, leginkább „nyugatról”.

A diktatúra évtizedeiben a homeopátia bűvópatakként létezett Magyarországon. A

homeopátia életben tartói ebben az időszakban Botfalvy József, Patay István, Breznay Géza orvosok és Zajta Erik gyógyszerész. Botfalvy magánorvosként működött Budapesten, aki gyógyszereit Svájcban szerezte be. Az ő tanítványa volt Patay István, aki mestere halála után önképzéssel, majd a 1960-as évek közepétől különböző németországi kurzusokon sajátította el a homeopátiát. 2005-ben bekövetkezett haláláig tagja volt a Nemzetközi Homeopátiás Orvosi Ligának. Szintén Németországban tanulta meg a homeopátiás szerek alkalmazását Breznay Géza reumatológus főorvos. Nyugdíjba vonulásáig Budapesten tartott homeopátiás magánrendelést az 1970–80-as években. Zajtai Erik gyógyszerési tevékenységének is köszönhető, hogy megmaradhatott a homeopátia gyakorlásának folytonossága Magyarországon.

Az Egészségügyi Tudományos Tanács 1990-ben felülvizsgálta a homeopátia alkalmazásának lehetőségét, szakvéleménye szerint a gyógymód tiltása nem indokolt. Így a homeopátia gyakorlása újra lehetségessé vált hivatalosan is.

1991-ben megalakult a Magyar Homeopata Orvosi Egyesület, melynek elődje a Magyar Hasonszenvi Orvosegyelet volt.

A homeopátia hívei és gyakorló orvosai mindvégig kemény szellemi harcot vívtak az új gyógyító módszer társadalmi-politikai elfogadtatásáért. Ennek során megteremtették saját sajtóorgánumaikat. 1864 és 1866 között Horner István szerkesztett lapot „Hasonszenvi Közlöny” címen. 1866-tól 1875-ig „Hasonszenvi Lapok” volt az egyesület kiadványa. 1871-től rendszeres rovatot indítottak az állatorvoslás számára. 1876–1879 között Dudits Miklós szerkesztett egy populáris „Hasonszenvi Közlönyt”, majd 1895-ben tudományosabb igényű

havilap látott napvilágot „A homeopátia Szakközlönye” címmel, amely 1899-ben szűnt meg. Csaknem száz évet kellett várni a következő homeopátiás szaklap, a „Simile” megjelenéséig.

Laikus körökben azok a kiadványok voltak a legnépszerűbbek, melyek közérthető útmutatást adtak a leggyakrabban előforduló betegségek házilagos gyógyításához. Elsősorban Argenti Döme „Különféle betegségek hasonszenvi gyógyítása” című munkája (Pest, 1847), amely hét kiadást ért meg. Figyelemre méltóak még Balogh Tihamér; Ivanovich András művei és Hübner György állatorvosi témájú munkái. Ezek a kiadványok hozzájárultak ahhoz, hogy országszerte hozzáférhetővé váljon a homeopátia laikusok számára is.

E rövid történeti éttekintés után záróként idézem Vörösmarty Mihály sorait, melyet Hahnemannhoz írt, és aki szintén a homeopátiát hívta segítségül betegsége esetén.

**„Eddig anyag harcolt anyag ellen a bús beteg ágyán,
S durva csatájok közt kín vala élni tovább.
De te jöttél, s a parányokból felidézted az alvó
Szellemeket, s küldéd mesteri bűvőd alatt.
S újra szelíd nemtők kísérlek az emberiséget,
És halál retteg gyötreni áldozatait.”**
(Vörösmarty Mihály: Hahnemann – részlet)

IRODALOMJEGYZÉK

1. Antall József; Kapronczay Károly; Bugát Pál. In: *Orvosi Hetilap*. 1973;14:1689.
2. Antall József; Kapronczay Károly; Samuel Hahnemann. In: *Orvosi Hetilap*. 1973;16:1945–1947.
3. Flerkó Bála; Szentágothai János. *Akadémiai Kiadó*. Budapest
4. Kóczián Mária, Kölnei Lívia: *Homeopátia Magyarországon 1820–1990*. Noran Könyvkiadó Kft., 2003

